

Petschkův palác — památník smutku i hrdinství

(Podle vzpomínek pamětníků)

Vzpomínky pamětníků nejsou jen důležitým pramenem historického poznání, ale jejich vyprávění subjektivní autentičností působí citově mnohem více než pouhá historická studie. O tom svědčí i následující řádky:

V mrazivé noci z prvního na druhého února v roce 1940 měli gestapáci zvlášť napilno. Provedli druhý zátah na ilegální síť organizace Národního hnutí pracujících mládeže. Výsledkem bylo, že se během této noci několik desítek mladých lidí seznámilo s nejkurióznějším biografem světa v bývalém Petschkově paláci v tehdejší Bredovské ulici v Praze na Novém Městě. Na jeho „představení“, kde se na pozadí bílých zdí promítaly stíny živých osob, nezapomněli pak po celý život.

Byla to místnost v přízemí Petschkova paláce, která sloužila jako „domácí vězení“ pro ty, kteří čekali na výsledky v ústřední budově pražského gestapa. Podlouhlá místnost s bíle natřenými zdmi, u nich pár lavic a u vchodu stůl pro gestapáka konajícího službu. Lavice byly brzy obsazeny a tak většina přítomných musela stát, a to čelem ke zdi. Mysl neklidně odpočítávala vteřiny, minuty a pak i hodiny, než se objevil „referent“, který odváděl k výsledku. Při tom nikdo nesměl promluvit, ba ani trochu víc otočit hlavu. Na všechno tu bylo jediné napomenutí — rána, kopanec nebo úder pažbou pistole. Atmosféra o to ponuřejší, že se každou chvíli někdo vrátil z výsledku a na jeho obličeji bylo napsáno, z čeho takzvaný výsledek pozůstával.

To první představení v „Pečkárně“ trvalo skoro dvanáct hodin, ale psychologická situace, v níž se vyslýchání nacházeli, jim neumožnila víc než zachovat si představu prostředí bez vnímání konkrétních podrobností. Místnost, pak cesta k prvnímu výsledku širokým schodištěm bývalé banky, několik tváří, lámaná čeština. A pak rány, vyhrůžky, rány a křik a tísnivé čekání, co bude dál. Odvoz na Pankrác, kde opět žili v bezmocné hrůze, až je vyvolají a „Anton“ je odveze do Pečkárny k novému výsledku.

Během vyšetřování se tato pouť z Pankráce do Pečkárny opakovala zpravidla několikrát. „Představení v místním biografu“ si byla podobná jak vejce vejci, jenom oběti si pomalu zvykaly na to, na co si vlastně zvyknout nelze. Člověk se naučil dívat kolem sebe, vnímat okolí, lidské tváře. Naučil se vyměnit si koutkem úst informaci nebo aspoň pohledem či povzbudivým pokývnutím hlavy dodat odvahy těm, kteří sem přišli poprvé.

Po válce vylíčila tyto zážitky útlá knížka, která se v krátké době rozlétla do ce-

Petschkův palác na Novém Městě pražském (Politických vězňů 20, čp. 929/II) byl za nacistické okupace sídlem gestapa

lého světa. Byla to Fučíkova Reportáž psaná na oprátce. Tato kniha a výpovědi těch, kteří tudy prošli, dokreslily některé další podrobnosti o provozu Pečkárný. Třeba to, že nedaleko čekárny bylo vybudováno několik zvláštních cel pro umístění vězňů, kteří byli podrobeni tvrdému mučení a potřebovali alespoň minimální ošetření, aby za pár chvil mohli podstoupit totéž. V prvním patře byla postupem doby vybudována moderní mučirna, která si nezdala se středověkou. A konečně byla ve čtvrtém patře zřízena pro pohodlí gestapáků pobočná čekárna, nazvaná podle čísla dveří „čtyřstovka“. Ta byla speciálně určena pro „svěřence“ protikomunistického oddělení, v němž působil smutně proslulý komisař Böhm.

Pečkárnou prošly během války tisíce českých lidí — bojovníků protifašistického odboje. Jejich krev a slzy už dávno zaschly a většina vrahů z Pečkárný se dočkala spravedlivé odplaty. Budovu převzalo ministerstvo zahraničního obchodu. Ale vědomí, že tento honosný palác je kamenným svědkem utrpení, vedlo k tomu, že objekt byl zapsán do Státního seznamu nemovitých kulturních památek a místnosti, které byly bezprostředně spjaty s pobytem vězňů, jsou zachovány pietně ve stavu, v jakém byly za nacistické okupace.

Bude snad na místě, když si v této souvislosti trochu přiblížíme budovu, její historii a zvláště neblahé období. Petschkův palác je nárožní budova na konci ulice Politických vězňů (č. 20); nese číslo popisné 929/II. Navrhl ji pro známého finančního magnáta kapitalistické republiky bankéře Petschka architekt Max Spielman a stavba byla dokončena v roce 1925. Téměř po patnáct let pak odtud ve svůj prospěch zasahoval Petschek do osudů naší republiky. Třípodlažní objekt s novobarokní fasádou vyjadřuje svou vnější architekturou i hmotou sídlo kapitalisty. Vnitřní uspořádání bylo veskrze účelné. Vedle působivé vstupní haly se širokým schodištěm tu byly místnosti s dvojími dveřmi a dobře zabezpečené podzemní prostory pro sejfy. Umístění objektu bylo pro magnáta Petschka výhodné, protože Bredovská ulice, ač přímo ve středu města, byla jen málo frekventovaná.

Když nastoupil v Německu fašismus a postupně začal připravovat válku, Petschek prodal palác státu a odjel — samozřejmě se svými konty — do zahraničí. Než se rozhodlo, jak bude palác nově využit, přišel 15. březen 1939 a s ním potupná fašistická

Pamětní deska na Petschkově paláci čp. 929/II připomíná oběti gestapa

okupace. Palác zabralo gestapo, protože i jemu vyhovovala prostornost budovy, její poloha v centru města, ale přece stranou. Hermeticky zavírané dveře tlumily nářek vězňů. Prostory v podzemí se hodily pro archívy. Nacisté tu tedy měli všechno pohodlí pro „vyřizování“ narůstající agendy s „velezrádnými Čechy“.

Během okupace se tu vystřídali dva páni. Od roku 1939 do října roku 1942 tu vládl šéf gestapa SS-Sturmbannführer a vládní rada dr. Geschke a po něm do května 1945 SS-Sturmbannführer a vládní rada dr. Ernst Gerke. Gestapáci se střídali, jen malá část si tu, bohužel, počkala na Květnové povstání pražského lidu v roce 1945 a s ním i na spravedlivý trest. Někteří z nich zůstali na Západě nepotrestáni dodnes.

Dnes sem přicházejí návštěvníci nejen z celé naší země, ale i ze zahraničí, protože pražským gestapem prošel i ne jeden antifašista cizí národnosti. Samozřejmě, že nejvíc je těch návštěvníků, které sem přivedla Fučíkova Reportáž. Někdo snad řekne: Proč chodit na místa hrůzy, kterou jsme přemohli? Především proto, aby se už nikdy a nikde nemohla tato hrůza opakovat. Proto je třeba nezapomínat na Pečkárnu, Terezín, Kobylskou střelnici. A proto je třeba navštívit na Olšanech hroby těch, bez jejichž pomoci by nebylo konce utrpení, jehož jedním symbolem je právě Pečkárna.